Základní škola a mateřská škola Frýdek-Místek-Chlebovice, Pod Kabáticí 107, přísp. org.

Preventivní program

(dle dokumentu MŠMT č. j.: 21291/2010-28
včetně jeho aktualizovaných příloh
a dokumentu MŠMT č. j.: 21149/2016)

Školní rok 2026/2027

Vypracovala: Mgr. Lucie Brusová, školní metodik prevence, výchovný poradce
Schválila: Mgr. Nika Valkovičová, ředitelka školy
Dne: 1. 9. 2026

Obsah

Základní škola a mateřská škola Frýdek-Místek-Chlebovice, Pod Kabáticí 107, přísp. org. 1
Preventivní program 1
Školní rok 2026/2027 1
1. Základní údaje o škole 4
2. Analýza současného stavu ve škole 5
3. Strategie předcházení školní neúspěšnosti 6
Příčiny neúspěchu ve vzdělávání: 6
Zjišťování příčin školní neúspěšnosti žáka bude probíhat: 6
Zásady pro předcházení školní neúspěšnosti: 6
Strategie při zjištění školní neúspěšnosti: 7
4. Vymezení cílové skupiny 8
Cílová skupina žáci 8
Cílová skupina rodiče a zákonní zástupci 8
Cílová skupina pedagogičtí pracovníci 8
5. Cíle programu 10
Obecné cíle ve všech tématech primární prevence 10
Konkrétní cíle v tématech primární prevence 10
6. Metody a formy práce 16
Příklady aktivních metod práce: 16
7. Zaměření preventivního programu 16
8. Zařazení témat primární prevence do výuky, jejich výstupy 17
1. – 3. ročník 17
4. – 5. ročník 18
9. Očekávané výstupy pro žáky 1. stupně 20
10. Aktivita školy 20
11. Spolupráce s rodiči 23
12. Spolupráce s dalšími organizacemi 23
Důležitá telefonní čísla 24
Důležité webové stránky s tematikou šikany a kyberšikany 24
13. Úkoly pro jednotlivé pracovníky 24
a) Úkoly vedení školy 24
b) Úkoly školního metodika prevence 24
c) Úkoly výchovného poradce 25
d) Úkoly třídního učitele 25
e) Všichni pedagogičtí pracovníci 25
14. Řešení přestupků 26
15. Školní program proti šikanování 26
Charakteristika šikany 27
Podoby šikany: 27
Bezpečné prostředí ve škole 28
Základní postup v řešení šikany 30
Stadia šikany 30
Způsob řešení šikany 31
Nápravná opatření 32
Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči 32
Šikana zaměřená na učitele 33
Prevence šikany zaměřené na učitele 34
Řešení šikany zaměřené na učitele 35
Právní odpovědnost školy 36

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech: 36
Trestně-právní hledisko šikany 38
Podávání podnětů, stížností a oznámení 38
16. Krizový plán řešení šikanování 40
Postup pedagogického pracovníka 40
Postup ředitele školy 40
Postup rodičů 41
Příloha č. 1 42
Stadia šikanování 42
Příloha č. 2 44
Přímé a nepřímé varovné signály šikanování 44
Příloha č. 3 46
Postupy pro vyšetření a řešení šikany 46
První pomoc při počáteční šikaně 46
Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně: 46
Poznámka 48
Hodnocení MPP za školní rok 2025/2026 49

1. Základní údaje o škole

Název a adresa školy	ZŠ a MŠ Frýdek-Místek-Chlebovice, Pod Kabáticí 107, příspěvková organizace
Jméno a příjmení ředitelky školy: **Jméno a příjmení výchovného poradce:**	Mgr. Nika Valkovičová Mgr. Lucie Brusová
Telefon	605 203 673
E-mail	skola@zschlebovice.cz

Jméno školního metodika prevence	Mgr. Lucie Brusová
Telefon	605 203 673
E-mail	l.brusova@zschlebovice.cz

	Počet tříd	**Počet ročníků**	**Počet žáků**	**Počet pedag. pracovníků**
ZŠ - I. stupeň	**5**	**5**	**77**	**15**

Jméno ped. pracovníka	**Pracovní pozice**	**Telefon**	**E-mail**
Mgr. N. Valkovičová	ředitelka školy, třídní uč. 4. r.	703 885 343	skola@zschlebovice.cz n.valkovicova@zschlebovice.cz
Mgr. L. Brusová	zástupce ŘŠ, MP, VP třídní uč. 5. r.	605 203 673	l.brusova@zschlebovice.cz
Mgr. L. Michálková	třídní uč. 1. r.	605 203 673	l.michalkova@zschlebovice.cz
Mgr. A. Freithová	třídní uč. 2. r.	605 203 673	a.freithova@zschlebovice.cz
R. Mathon Hlavatá	učitelka	605 203 673	r.hlavata@zschlebovice.cz
Mgr. M. Tobola	třídní uč. 3. r., koor. EVVO, ICT	605 203 673	m.tobola@zschlebovice.cz
Mgr. A. Hadwigerová	učitelka, uvádějící uč.	605 203 673	a.hadwigerova@zschlebovice.cz
R. Juřenová	vychovatelka ŠD	605 203 673	r.jurenova@zschlebovice.cz
Mgr. K. V. Daníčková,DiS.	vychovatelka ŠD	605 203 673	k.danickova@zschlebovice.cz
Ing. P. Dubčáková	asistent pedagoga	605 203 673	p.dubcakova@zschlebovice.cz
A. I. Pořízková	asistent pedagoga	605 203 673	a.porizkova@zschlebovice.cz
M. Brožová	asistent pedagoga	605 203 673	m.brozova@zschlebovice.cz
P. Volná, DiS.	asistent pedagoga	605 203 673	p.volna@zschlebovice.cz

B. Mazurová	asistent pedagoga	605 203 673	b.mazurova@zschlebovice.cz
Bc. K. Kozaniaková	vyučující PSPP	605 203 673	k.kozaniakova@zschlebovice.cz

2. Analýza současného stavu ve škole

Prvořadým úkolem školy je plnění povinné školní docházky a příprava žáků ke vzdělávání na druhém stupni. Zabezpečuje rozumovou, mravní, estetickou, pracovní, zdravotní, tělesnou a ekologickou výchovu v souladu se zásadami humanity, demokracie a vlastenectví. Vyučování probíhá podle ŠVP pro základní vzdělávání. Tento dokument naplňuje požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Důraz je kladen na rozvíjení klíčových kompetencí, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných dovedností v praktickém životě.

Ve škole je zřízeno Školní poradenské pracoviště. V týmu pracují ředitelka školy Mgr. Nika Valkovičová, výchovná poradkyně a metodička prevence Mgr. Lucie Brusová a speciální pedagog Bc. Kristýna Kozaniaková. Členové tohoto týmu úzce spolupracují s třídními učiteli i ostatními pedagogickými pracovníky. Se svými dotazy a problémy mohou pracoviště kontaktovat žáci i jejich rodiče osobně (konzultační hodiny uvedeny na webových stránkách) nebo písemně (kontakty na stránkách školy nebo prostřednictvím schránek důvěry v budově školy).
Ve škole pracují 2 oddělení školní družiny. Škola organizuje zájmové aktivity, kterým jsou pro činnost poskytnuty prostory a vybavení. Zprostředkováváme dětem informace o dalších možnostech využití volného času. Náměty žáci získávají i během samotného vyučovacího procesu či projektových dnů. Tyto aktivity vnímáme zejména jako preventivní kroky vedoucí k omezení agresivního chování a šikany. Se zmíněnými tématy se žáci setkávají i v průběhu vyučování, a to především prostřednictvím projektové výuky.

V bezprostřední blízkosti školy panuje vlídné sociální klima, v posledních letech se zlepšil vzhled okolí školy (rekonstrukce budovy školy a školky) a možnost sportování v nedalekém sportovním areálu a nově vybudované tělocvičně. I přes to se žáci v blízkém okolí setkávají s negativními vlivy, jako je vandalismus, kouření a alkoholismus. Jako riziková byla vytipována krizová místa v okolí autobusové zastávky a parkoviště. Ve snaze o udržení bezpečného prostředí spolupracuje škola v této oblasti se státní i městskou policií a orgány sociálně právní ochrany.

Třídními učiteli je poukazováno nejčastěji na neplnění školních povinností, občasnou nesoudržnost v kolektivu a vyčleňování jednotlivců, nerespektování autorit a používání vulgarismů mezi žáky. Tyto jevy je nutné eliminovat, neboť mohou vést zejména ke zhoršení mezilidských vztahů, klimatu ve škole, narušení vztahů v třídním kolektivu a zhoršení prospěchu.

V letošním školním roce chceme pokračovat ve snaze o **předcházení školní neúspěšnosti žáků**. Při zjišťování příčin neúspěšnosti žáka na naší škole budeme postupovat ve vzájemné spolupráci žák –

třídní učitel – učitelé v ročníku – školní poradenské pracoviště – vedení školy – zákonní zástupci. Podle povahy příčin rovněž další mimoškolní instituce, např. PPP, SPC, OSPOD, lékaři a Policie ČR.

3. Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Příčiny neúspěchu ve vzdělávání:

- školní nezralost
- včas nerozpoznané smyslové vady – sluchu, řeči, zraku
- nízký intelekt
- vliv rodiny – přílišné nároky, nepodporování ke vzdělávání z různých důvodů, přecvičování leváctví
- chybějící motivace k plnění školních povinností
- vývojové poruchy učení či chování
- častá krátkodobá absence
- onemocnění žáka
- dlouhodobá absence
- záškoláctví či skryté záškoláctví
- náročná životní situace
- odlišné sociokulturní prostředí
- přestup z jiné ZŠ

Zjišťování příčin školní neúspěšnosti žáka bude probíhat:

- pozorováním jako diagnostickou metodou
- diagnostickým rozhovorem s žákem a zákonnými zástupci
- analýzou rozhovoru a formulováním možností náprav

Vyučující předmětu, ve kterém hrozí žákovi neprospěch, bude o této skutečnosti prokazatelným způsobem včas informovat zákonné zástupce, na základě zjištěných příčin budou přistupovat k žákovi individuálně vzhledem k jeho možnostem a schopnostem. Motivace žáka ke vzdělávání a lepšímu výsledku bude promyšlena a aplikována tak, aby se žák snažil pochopit souvislosti učiva s praktickým využitím v životě.

Zlepšení školních výsledků žáka je společným cílem vyučujících, žáků a jejich zákonných zástupců. Všichni společně se proto musí důsledně podílet na předem společně stanovených postupech. Na základě dohody učitelů v ročníku, třídního učitele, speciálního pedagoga, zákonných zástupců žáka a žáka samotného může být žákovi vytvořen plán pedagogické podpory, ve kterém je popsáno, jak s žákem pracovat, aby mohl být úspěšným. V dokumentu je také popsáno, jaká podpůrná opatření využívat a jak budou ověřeny jeho znalosti a vědomosti. Plán pedagogické podpory je vyhodnocován na společné schůzce.

Zásady pro předcházení školní neúspěšnosti:

- jasná třídní pravidla chování a jejich dodržování
- jasně formulovaný školní řád, péče o dodržování jeho jednotlivých ustanovení a důsledné řešení právě případů porušení školního řádu
- vytvořit příznivou pracovní atmosféru ve třídách, v jednotlivých ročnících, ale i ve škole jako

celku například při celoškolních projektech, akceptovat žáky individuálně i jako celek
- volit smysluplné naplňování očekávaných výstupů vhodným učivem, dodržování didaktických zásad, volit různé formy a metody výuky s respektem k individuálním potřebám žáků
- realizovat projekty (v rámci třídy, ročníku i školy)
- poskytování konzultačních hodin
- možnost opravných testů a zkoušení, ale hledání i jiných forem získání zpětné vazby od žáků jejich aktivním zapojením do procesu učení
- spolupráce školy, rodiny, a hlavně samotného žáka – pravidelná komunikace s rodiči a žákem
- motivovat rodiče k průběžnému sledování výsledků svého dítěte
- dodržování základních pravidel duševní hygieny
- vstřícnost k rodičům a žákům při řešení obtížných situací v rodině

Strategie při zjištění školní neúspěšnosti:

- užívat motivující hodnocení, nezaměřovat se na nedostatky, nenálepkovat, nepředjímat výsledky práce žáků
- poskytovat formativní zpětnou vazbu, hodnotit žáka podle toho, co umí a v čem dosáhl osobního pokroku
- posilovat sebedůvěru žáka (pokusit se v hodině zařadit něco, v čem žák uspěje) - poskytnout žákovi prostor pro využití vlastních zájmů a zkušeností
- rozvíjet u žáků pocit větší zodpovědnosti za vlastní vzdělávání a za vlastní práci
- využít sebehodnocení jako přirozenou součást procesu učení, ale také realizovat vrstevnické hodnocení spolužákem (umět pojmenovat silné stránky, ale také nedostatky)
- při vyučování pracovat s chybou – brát ji jako samozřejmou součást v procesu objevování a učení
- respektovat individuální tempo práce, tolerovat nižší pracovní výkon – obměňovat vyučovací metody a formy
- zapojovat do procesu učení práci ve dvojicích a skupinové práce, hodnotit úsilí a snahu
- naučit žáka, jak se efektivně učit, hledat způsoby učení pro jednotlivé žáky – spolupracovat s rodinou
- informovat prokazatelným způsobem zákonné zástupce (rodiče)
- zvát rodiče na schůzky s jednotlivými pedagogy, společně řešit žákovy problémy, domlouvat se na spolupráci
- zavést pravidelný komunikační systém (např. e-mail, pravidelné osobní setkávání)
- nastavit konkrétní pravidla spolupráce (domácí příprava, vypracování DÚ, procvičování učiva v době mimo vyučování, časový rozvrh dne…)
- poskytnout žákovi možnost konzultace s vyučujícím
- vzájemná informovanost učitelů, komunikace se ŠPP
- při podezření na selhávání žáka z důvodu speciálních vzdělávacích potřeb navrhnout ve spolupráci s pracovníkem ŠPP, zákonným zástupcům diagnostiku v akreditovaném poradenském pracovišti, zahájit realizaci podpůrných opatření 1. stupně

4. Vymezení cílové skupiny

Program je zaměřen na všechny žáky I. stupně základní školy, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, dětem s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování. V případě vzdělávání pedagogických pracovníků v dané problematice bude další vzdělávání zaměřeno na celý tým, se zvláštním přihlédnutím k začínajícím pedagogům. Vzdělávací aktivity intenzivnější povahy jsou směřovány k pracovníkům, kteří zajišťují činnost školního poradenského pracoviště – výchovný poradce, metodik prevence.
Do systému informování jsou zapojeni všichni rodiče. Zvláštní pozornost bude věnována skupinám rodičů tříd, kde se vyskytují rizikové formy chování.

Cílová skupina žáci
Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:
- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (pokud možno správná) rozhodnutí
- s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc při řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě kvalitního prostředí a životních podmínek

Cílová skupina rodiče a zákonní zástupci
Součástí preventivní práce školy je dobrá spolupráce s rodiči a zákonnými zástupci žáků. Pro ně nabízí škola následující aktivity:
- internetové stránky školy – informace z dění ve škole
- úvodní informační schůzku pro rodiče konanou v polovině září
- pravidelné třídní schůzky pro rodiče žáků všech ročníků
- průběžné informace o studijních výsledcích žáků, záměrech a aktivitách školy v žákovské knížce a deníčku
- individuální schůzky s třídními učiteli
- individuální konzultace s výchovným poradcem, školním metodikem prevence
- Den otevřených dveří pro rodiče budoucích prvňáčků

Cílová skupina pedagogičtí pracovníci
- v oblasti prevence spolupracuje školní metodik prevence, výchovný poradce, ředitelka školy a všichni pedagogičtí pracovníci
- školní metodik prevence má vypsány konzultační hodiny (úterý, 13.00 – 13.45 hod.)

- na aktualizaci informací k preventivní činnosti školy se podílí koordinátor ICT (Mgr. M. Tobola)
- schránku důvěry má na starost školní metodik prevence (Mgr. L. Brusová)

5. Cíle programu

Obecné cíle ve všech tématech primární prevence

- zajistit odborné a průběžné vzdělávání ŠMP, výchovného poradce a ostatních pedagogických pracovníků (dle pokynů MŠMT)
- vypracovat metodický postup pro řešení krizových situací v případě podezření na šikanu a zneužívání návykových látek
- preventivně působit v co nejširší oblasti rizikových forem chování
- vytvořit nabídku mimoškolních volnočasových aktivit v návaznosti na programy a výuku školy
- usilovat o dobré vztahy mezi rodinou a školou
- zajistit schůzky s rodiči, kde budou dostatečně informováni a obeznámeni s riziky, jakým jsou jejich děti vystaveny a jak jim předcházet, případně je řešit

Konkrétní cíle v tématech primární prevence

Prevence rizikového chování v dopravě

- předcházet nehodám, úrazům, ztrátám na životech, psychickým traumatům
- předcházet materiálním škodám, ničení životního prostředí
- zajistit praktickou výuku dopravní výchovy na dopravním hřišti ve spolupráci s Policií ČR
- navázat na výuku dopravní výchovy v předškolním vzdělávání

Ukazatele úspěchu

- nízká úrazovost spojená s účastí v dopravním provozu
- získání průkazu cyklisty žáků 4. ročníku
- úspěšná účast v dopravní soutěži
- zájem žáků o dopravu na kole v běžném životě

Prevence užívání návykových látek, alkoholu, tabákových a nikotinových výrobků, anabolik, medikamentů a dalších látek

- předcházet užívání návykových látek, včetně látek s obsahem HHC, nikotinu (nikotinových sáčků), alkoholu, el. cigaret
- předcházet závislosti na návykových látkách a zdravotním problémům způsobených v důsledku konzumace drog
- podporovat žáky v jejich pozitivních nápadech, potřebách a tvořivosti
- aktivizovat žáky k pravidelným sportovním a zájmovým činnostem prostřednictvím organizování volnočasových aktivit školou

Ukazatele úspěchu:

- mezi žáky nekolují mýty o drogách
- žáci znají negativa užívání omamných návykových látek
- žáci vyhledávají pravidelné zájmy a činnosti ve škole i mimo školu

- škola za spoluúčasti žáků a rodičů pořádá zábavné akce, exkurze a jiné mimoškolní aktivity
- žáci mají zájem o návštěvy odborníků a diskuze s nimi i s učiteli o dané problematice
- žáci jsou dobře informováni a vědí, na koho se v případě potřeby obrátit, případně využít schránku důvěry

Prevence šikany – posilování a rozvoj mezilidských vztahů
Prevence projevů extremismu, homofobie, xenofobie, rasismu a antisemitismu

- předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím a formám
- předcházet projevům xenofobie, homofobie, rasismu a antisemitismu
- vyvracet předsudky a pěstovat úctu k životu, dostatečně vysvětlit pojmy
- posilovat a rozvíjet zdravé vztahy mezi vrstevníky
- zajistit bezpečnost žáků o přestávkách (dozorem), případně dle možností i na skrytých místech školy
- účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany v souladu s pokyny MŠMT
- šířit pravdivé informace o extremistických organizacích, nebezpečných ideologiích, popř. sektách a náboženstvích

Ukazatele úspěchu:
- mezi žáky nebují šikana (neobjevují se pokročilá stadia)
- žáci mají zdravé sebevědomí a pozitivní přístup k ostatním
- žáci samostatně myslí, rozhodují se, otevřeně říkají svůj názor, jsou tolerantní
- žáci mají zájem na společných akcích třídy, výletech, mají zájem a potřebu pospolitosti třídy
- na půdě školy panuje důvěrná a bezpečná atmosféra
- žáci mají zájem o různá náboženství a kultury
- žáci jeví zájem o návštěvy odborníků, jsou ochotni řešit své konflikty dohodou, či pod vedením pedagogických pracovníků, případně využívají schránku důvěry

Prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění
Prevence sexuálního zneužívání a týrání – sexuální výchova

- posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska
- předcházet rizikům souvisejících s tělesnými a duševními změnami dospívání, porozumění a péče o své tělo – ducha
- předcházet rizikům sexuálního zneužívání dostatečnou a včasnou informovaností žáků
- předkládat témata sexuální výchovy jako přirozenou věc
- podporovat zdravé sebevědomí žáků a citlivě přistupovat k jejich problémům

Ukazatele úspěchu:
- žáci lépe rozumí svým citům a tělesným změnám, nestydí se za ně
- žáci dokážou říci NE a umějí ho i přijmout – asertivní jednání
- žáci k otázce sexu zaujímají zodpovědný postoj, znají rizika i pozitiva
- žáci mají kladný postoj k obecně uznávaným hodnotám – rodina, partnerství, mateřství
- žáci mají zájem diskutovat o problematice s učiteli

Prevence kriminality a delikvence (dle pokynu MŠMT), právní odpovědnost

- vysvětlit a popsat základní projevy delikvence, kriminality, trestných činů (krádeže, násilí, vandalismus)
- vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí oběť…)
- podporovat a zapojovat se do projektů realizovaných ve spolupráci s Policií ČR
- upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
- předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákonů

Ukazatele úspěchu:

- žáci jsou si vědomi následků spáchání přestupků a trestného činu
- žáci znají školní řád a jsou srozuměni s důsledky případného porušení
- žáci respektují a znají základní lidská práva a hodnoty společenského chování
- škola má nižší výskyt kriminality

Prevence záškoláctví

- snížit počet zameškaných hodin
- posilovat hodnotu vzdělání
- mít ve škole vypracovaný postup v souladu se školním řádem a pokyny MŠMT na řešení neomluvené školní docházky a skrytého záškoláctví
- spolupracovat s jinými subjekty na dodržování povinné školní docházky (sociální odbor, Policie)

Ukazatele úspěchu:

- počet zameškaných neomluvených hodin je nulový
- žáci jeví zájem o výuku a jiné školní aktivity
- škola má vypracovaný plán, jak řešit neomluvenou docházku
- škola má dobré vztahy s úřady a jinými subjekty

Zdravý životní styl

Prevence vzniku poruch příjmu potravy

- podporovat zdravý životní styl žáků – životospráva, duševní hygiena, režim dne, stres, mít rád (a) své tělo
- seznámit žáky s různými styly života – vrcholový sport, život dívek v modelingu, plastická chirurgie, vegetariánství, život v komunitách, …
- předcházet negativním vlivům médií – ideál krásy, odtržení od reality, módní trendy
- předcházet vzniku poruch příjmu potravy – mentální anorexie, bulimie, diety, obezita, …
- upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí – environmentální výchova
- naučit žáky poskytnout první pomoc, orientovat se v integrovaném záchranném systému

Ukazatele úspěchu:

- žáci mají zájem o zdravý životní styl – účelně využívají svůj volný čas, vyvíjejí vhodné sportovní aktivity, vyhledávají pohyb, umějí i odpočívat, relaxovat
- žáci dbají o svůj zevnějšek a tělo
- žáci znají negativa i pozitiva různých životních stylů
- žáci mají kladný vztah k přírodě, životnímu prostředí, zajímá je, jak žijí a v čem žijí, vlastními silami pomáhají k ochraně prostředí, v němž žijí (třídí odpady, neznečišťují přírodu, prostředí kolem sebe)

Prevence netolismu (virtuálních drog) a kyberšikany

- seznámit žáky s riziky spojenými s používáním počítačových her, sociálních sítí, internetových služeb, mobilních telefonů a televize
- seznámit žáky se základními pojmy virtuálních drog – TV, PC, Reality show, výherní automaty, sázení, …
- předcházet zdravotním, sociálním a psychickým poškozením v důsledku přílišného užívání virtuálních drog – znecitlivění, ztráta reality, snížení sebekontroly, násilí, závislost, gambling
- vysvětlit žákům rozdíl mezi on-line obtěžováním a kyberšikanou
- seznámit žáky s vhodným postupem řešení kyberšikany
- podporovat počítačové hry, filmy s kladným obsahem rozvíjející postřeh, vědomosti, soustředění, koordinaci pohybu
- ve školním řádu nastavit jasná pravila používání mobilních telefonů a náramků

Ukazatele úspěchu:

- žáci znají základní pojmy, pozitiva a negativa virtuálních drog
- jsou si vědomi pravidel pro užívání virtuálních drog a znají následky jejich porušování
- žáci nevyhledávají pouze hry s tematikou násilí, zabíjení, sexuality a dalších kriminálních činů

Prevence sebepoškozování

- posilovat schopnost dětí zvládat zátěž
- umožnit dětem v rámci školních a mimoškolních aktivit poznat a vyzkoušet různé metody zvládání stresu a negativních emocí
- posilovat schopnost rozeznávat existující silné stránky a rozvíjet je
- naučit obracet se na druhé a navazovat s nimi vztahy autentickým a smysluplným způsobem a účastnit se aktivit, při kterých mohou pociťovat smysluplnou vazbu a sounáležitost

Ukazatele úspěchu:

- využití rodinných terapií, které škola doporučila rodinám ohrožených dětí ve spolupráci s PPP, SPC
- důvěra mezi učiteli, žáky a rodiči – otevřený rozhovor
- včasné odhalení a úspěšné řešení situace sebepoškozování dítěte s PAS

Prevence syndromu týraného dítěte – CAN

- zařadit do výuky problematiku nebezpečí týrání dítěte
- seznámit žáky v rámci dětských práv s tím, že nikdo nesmí dítěti ubližovat
- téma týrání dítěte, zvláště pohlavního zneužívání, zařadit i do sexuální výchovy
- vědět, kde jsou hranice, za které by neměl ani rodič vkročit, a co dělat, pokud se dítě setká s prvními projevy týrání, zneužívání či zanedbávání
- každé dítě by se mělo co nejdříve seznámit jednak s tím, co představují takzvané tabu zóny na jeho těle, jednak by mělo vědět, na koho se obrátit a kam zavolat, pokud mu někdo začne ubližovat nebo i když má jen pochybnosti o správnosti chování svých blízkých k vlastní osobě

Ukazatele úspěchu

- žáci mají kladný postoj k obecně uznávaným hodnotám – rodina, partnerství, mateřství
- žáci mají zájem diskutovat o problematice s učiteli
- včasná intervence přes systém SVI při nahlášeném podezření CAN

Prevence psychické krize

- vytvořit bezpečné, podnětné a důvěryhodné prostředí, kde se děti nebojí svěřit se svými starostmi
- předcházet rozvoji psychické krize formou včasného zachycení rizikových signálů (úzkost, stažení, agrese, změny chování)
- podpořit zdravý duševní vývoj dítěte**,** naučit žáky mluvit o emocích, rozeznat varovné situace, chránit své soukromí a vědět, kam se obrátit
- systematicky vzdělávat pedagogy v rozpoznání příznaků psychického strádání a ve správném způsobu reakce
- zajistit mezioborovou spolupráci

Ukazatele úspěchu

- žáci umí pojmenovat své emoce a mluvit o svých pocitech (např. strach, smutek, úzkost)
- žáci ví, na koho se mohou obrátit, pokud se necítí dobře (důvěryhodný dospělý ve škole, doma, krizová linka)
- pedagogové včas rozpoznávají varovné signály psychické krize (změny chování, emoční nestabilita, regres)
- případy psychického ohrožení jsou řešeny včas, s využitím školního poradenského pracoviště a systému včasné intervence

Prevence sebevraždného chování

- včasné rozpoznání varovných signálů
- poskytnutí okamžité podpory žákům v ohrožení
- vytvoření bezpečného školního prostředí, které podporuje duševní zdraví dětí
- proškolení pedagogů v oblasti rozpoznání varovných znaků sebevražedného chování
- zavedení jednotného postupu pro krizové situace
- vytvoření Krizového plánu školy a Bezpečnostního plánu pro žáky (viz přílohy k met. doporučení č. 24)

Ukazatele úspěchu

- pedagogové znají varovné znaky a postup při podezření na rizikové chování
- žáci vědí, na koho se mohou obrátit v případě potíží (metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel, krizová linka)
- škola aktivně komunikuje s rodiči žáků v ohrožení a poskytuje jim informační podporu
- příznivé klima ve třídách, žáci vyjadřují důvěru v možnost svěřit se a být vyslyšeni

6. Metody a formy práce

Příklady aktivních metod práce:

- výklad (informace)
- samostatná práce (referáty, informace z tisku…)
- besedy
- diskuse
- konzultace se zákonnými zástupci žáků
- sociální hry, hraní rolí, obhajoba určitého názoru, trénování způsobu odmítání – zážitková pedagogika
- párová, skupinová práce ve třídě
- využívání audiovizuálních pořadů
- projektové vyučování
- interaktivní činnosti se třídou
- intervenční programy pro třídní kolektiv
- další vzdělávání pedagogických pracovníků
- zvýšená aktivita vyučujících při dozorech o přestávkách – případné posílení dozorů u problematických tříd a v problematických prostorách školy
- poradenská činnost – spolupráce s organizacemi a poradenskými zařízeními

7. Zaměření preventivního programu

- zdůrazňování nebezpečí kouření, nikotinových sáčků a požívání alkoholických nápojů, důsledky špatných hygien. návyků
- podpora seberealizace (umožnit všem, aby prožili úspěch a upevnili svoje sebevědomí)
- zdůrazňování vzájemné úcty
- posilování úcty, kritického myšlení
- vybudování základů asertivity
- pomocí netradičních aktivit podporování pozitivních návyků, znalostí, dovedností v oblasti – relaxace, komunikace, rozhodování
- rozvoj zvládání stresu, ohleduplnost
- posilování zodpovědnosti za vlastní činy
- vypěstování schopnosti odmítání, ovládání pocitů
- zdokonalování sebe sama
- výchova k toleranci, snášenlivosti, proti projevům rasismu, antisemitismu, xenofobii
- budování zdravého životního stylu
- získávání pozitivních zdravotnických informací
- posilování třídních kolektivů a důvěry ve třídě
- všestranný rozvoj osobnosti

8. Zařazení témat primární prevence do výuky, jejich výstupy

Úkoly pro jednotlivé ročníky jsme rozdělili do dvou okruhů – společně pro 1. – 3. ročník a pro 4. – 5. ročník, aby tak Preventivní program korespondoval s modelem ŠVP.

1. – 3. ročník

Sociální prostředí:

- žáci a učitelé si v jednotlivých třídách společně stanoví pravidla soužití
- žáci prohlubují své porozumění pojmu přátelství (kamarádství) a jeho významu pro lidský život
- žáci si vytváří a prohlubují zdravé sebevědomí a sebedůvěru
- žáci se učí vzájemné pomoci, otevřené a efektivní komunikaci
- žáci poznávají potřeby ostatních a učí se na ně přiměřeně reagovat
- žáci si osvojují adekvátní strategie řešení konfliktů dohodou a nenásilnou cestou
- žáci a učitel se snaží ve třídě vytvářet pozitivní klima
- vyučující využívá pochvaly jako jednoho z výchovných prostředků, volí činnosti tak, aby dal žákům možnost zažít pocit úspěchu a radosti z práce
- učitel vnímá individuální odlišnosti žáků a učí tomuto vnímání i děti
- žáci se seznamují se základními lidskými právy a s právy dítěte

Zdraví:

- žáci se učí chápat pojem zdraví jako pohodu duševní, tělesnou a sociální
- žáci se seznámí s pojmy zdraví a nemoc, ochrana proti nemocem, očkování
- žáci nacvičují efektivní přivolání první pomoci a komunikaci se zdravotnickým personálem
- žáci se učí vědomě reflektovat zdravý životní styl (režim práce, odpočinku, pohybu, stravování, spánku)

Hygiena:

- žáci si upevňují své základní hygienické návyky, osobní hygienu, intimní hygienu, péči o zevnějšek

Ochrana před úrazy:

- žáci si osvojují pravidla bezpečného chování v různých prostředích (doma, na ulici, v dopravních prostředcích, ve škole, aj.) a při různých činnostech (školní práce, sport, zábava)
- žáci se učí efektivně čelit nebezpečí zneužití ze strany silnějších či starších (týrání, zastrašování, šikana, kyberšikana)

Nebezpečí od neznámých lidí:

- žáci nacvičují v modelových situacích jednání s neznámými lidmi (vyhnutí se kontaktu s neznámým člověkem, odmítnutí nabízených věcí, komunikace v běžném i virtuálním prostoru, aj.)
- žáci se seznamují s nebezpečím, které představují odhozené injekční stříkačky a jehly (možnost nákazy nebezpečnými chorobami)

Výživa:

- žáci se učí rozumět významu potravy pro život; rozlišovat zdravé a nezdravé potraviny a nápoje
- žáci dodržují stravovací a pitný režim, seznamují se s jeho významem pro zdraví

Návykové látky a zdraví:

- žáci se učí porozumět manipulativním technikám reklamy
- žáci se učí na modelových situacích odmítat návykové látky, včetně látek s obsahem HHC, nikotinu (nikotinových sáčků), alkoholu, el. cigaret
- žáci prohlubují své znalosti o škodlivých důsledcích požívání omamných látek
- žáci se seznamují se zásadami užívání farmakologických výrobků

4. – 5. ročník

Sociální prostředí:

- žáci společně s vyučujícím reflektují dříve stanovená pravidla společného soužití a nově je přizpůsobují aktuální situaci
- žáci rozvíjí své adekvátní sebevědomí a sebeúctu
- žáci prohlubují své komunikační kompetence (rozvíjí schopnost diskutovat, efektivně a otevřeně komunikovat, naslouchat si navzájem, aj.)
- žáci se na modelových situacích učí přiměřeným způsobem řešit problémové situace
- žáci znají nebezpečí kyberšikany a vědí, jak se před ní chránit
- žáci se učí reagovat na nevhodnou, nevyžádanou internetovou komunikaci (SPAM)
- žáci se učí, jak postupovat při obtěžování neznámou osobou na různých int. sociálních sítích, jak chránit své soukromí
- žáci se učí adekvátně a nezraňujícím způsobem vyjádřit svůj názor
- žáci i učitel se snaží podporovat vzájemnou důvěru a vytvářet příznivé klima ve třídě
- žáci prohlubují své chápání základních lidských práv a práv dítěte

Zdraví:

- žáci prohlubují své pochopení pojmů zdraví a nemoc, příznaky onemocnění, očkování, karanténa, izolace, aj.
- žáci si osvojují teoretické znalosti i praktické dovednosti k podpoře a rozvoji vlastního zdraví a zdravého životního stylu

- žáci se učí porozumět významu oblasti duševní hygieny; prakticky si zkouší některé relaxační techniky
- žáci si samostatně plánují svůj denní režim, do kterého zahrnují různé aktivity tak, aby plán byl realistický, ale zároveň splňoval podmínky zdravého životního stylu (střídání zátěže a odpočinku)
- žáci nacvičují poskytování první pomoci

Hygiena:
- žáci prohlubují své znalosti a návyky osobní a intimní hygieny, péče o pleť, vlasy, nehty, aj.
- žáci se učí hodnotit reklamu na prostředky osobní hygieny

Ochrana před úrazy:
- žáci si osvojují pravidla bezpečného chování v různém prostředí (např. při sportu, v přírodě, ve volném čase, v MHD atd.)
- žáci nacvičují na modelových situacích vhodné chování a jednání v krizových situacích (šikana, kontakt s dealerem, s deviantní osobou, s osobou pod vlivem drog či alkoholu, aj.)
- žáci nacvičují poskytování první pomoci

Nebezpečí od neznámých lidí:
- žáci si osvojují adekvátní reakce na oslovení neznámými osobami v běžném i virtuálním prostoru
- žáci nacvičují odmítání nabízených poživatin neznámou osobou
- žáci se učí odhadovat bezpečnost situací a konkrétních lokalit v okolí školy a svého bydliště

Výživa:
- žáci rozšiřují své znalosti o zásadách zdravé výživy, vlivu stravovacích návyků na zdraví člověka (rychlé občerstvení versus zdravá výživa)
- žáci se učí rozlišovat vhodnost potravin podle složení výrobků a tzv. přidaných látek
- žáci odhalují manipulativní strategie reklamy na potraviny

Návykové látky a zdraví:
- žáci se učí rozeznávat a upřednostňovat pozitivní životní cíle a hodnoty, hledat společensky přijatelné způsoby trávení volného času
- žáci na modelových situacích nacvičují odmítání návykových látek od party a kamarádů, snaží se sami klást vhodné argumenty
- žáci se učí orientovat v reklamách, které nám nabízejí média, rozpoznat manipulativní techniky reklamy
- žáci rozumí riziku, které je spojené s vysokou mírou tolerance požívání alkoholu v naší společnosti
- žáci znají základní účinky a následky různých typů omamných látek (budivé, tlumivé, halucinogenní)
- žáci dokážou vysvětlit mechanismus vzniku závislosti

- žáci chápou důvody, proč někdy lidé volí tuto cestu a dokážou navrhnout efektivní alternativy řešení
- žáci znají některá zařízení, která problém závislosti řeší

9. Očekávané výstupy pro žáky 1. stupně

Očekávané výstupy obecně shrnují znalosti a dovednosti žáků, které jim efektivní realizace minimálního preventivního programu nabízí k osvojení. Obecně je můžeme definovat takto:

- žáci chápou pojem „zdravý životní styl“ a dokážou ho aktivně uplatňovat ve vlastním životě
- žáci znají význam zdraví ve všech jeho rovinách (biologické, psychologické a sociální)
- žáci rozumí nebezpečím spojeným s rizikovým životním stylem (nesprávné stravovací návyky, zneužívání návykových látek, nedostatečná pohybová aktivita, aj.)
- žáci znají základní principy první pomoci a umí je prakticky uplatnit
- žáci komunikují otevřeně a konstruktivně, chápou nebezpečí nejasné komunikace (pomluvy, nactiutrhání, lhaní, manipulace, kyberšikana aj.); žáci jsou schopni vzájemného naslouchání
- žáci se aktivně podílí na tvorbě příznivého sociálního klimatu ve třídě a ve škole
- žáci umí detekovat vlastní předsudky a stereotypy, chápou rizika zkratovitého uvažování a jednání, které s nimi souvisí, dokážou některé z těchto předsudků a stereotypů rozumově zpracovat a podle toho následně jednat
- žáci rozumí pojmům šikan, kyberšikana, násilí, brutální chování, rasismus, xenofobie atd. a umí uplatnit efektivní mechanismy k obraně proti těmto rizikovým formám chování
- žáci rozumí pojmu lidská práva, dokážou respektovat své povinnosti plynoucí z těchto práv

10. Aktivita školy

Pro úspěšné plnění PP plynou základní úkoly:

- účast metodičky primární prevence a výchovné poradkyně na odborných seminářích v rámci dalšího vzdělávání
- spolupráce metodičky prevence s výchovnou poradkyní a třídní učitelkou při řešení případných problémů žáků
- účast všech pedagogických pracovníků na seminářích věnovaných prevenci
- předávání informací získaných na odborných seminářích kolegům (např. stručný referát během provozní porady aj.)
- DVPP v oblasti integrace dětí se znevýhodněním (PAS, ADHD, ADD, SPU)
- absolvování kurzů zaměřených na techniku komunikace

- využití Šablon vydaných MŠMT, které směřují k pomoci žákům ohroženým školním neúspěchem
- využití státní finanční podpory k doučování a adaptačním programům
- vzájemné informování učitelů o nestandardním chování žáků a možnostech řešení problémových situací
- osvětová činnost zaměřená na rodiče
- zvyšování informovanosti učitelů průběžným doporučováním studijních materiálů
- zvýšená pozornost žákům s problémovým chováním
- zvýšená pozornost jevům, které signalizují nárůst problémového chování (vzájemná nesnášenlivost mezi konkrétními žáky, pomluvy, slovní či fyzické napadání, …)
- pravidelná kontrola schránky důvěry umístěné v prostorách školy
- spolupráce se složkami integrovaného záchranného systému
- nabídka zájmových aktivit na půdě školy žákům tak, aby měli možnost smysluplně využívat svůj volný čas
- prohloubení environmentální výchovy (nadále povedeme žáky k třídění odpadu, zúčastníme se akcí podporujících šetrný přístup k životnímu prostředí)
- účast žáků na výtvarných a jiných soutěžích, divadelních přehlídkách, školních projektech
- návštěvy filmových a divadelních představení, besed aj.
- nabídka mimoškolních aktivit jako smysluplného využití volného času žáků
- konzultační hodiny metodika prevence pro rodiče: úterý, 13.00 – 13.45 hod., po telefonické domluvě kdykoliv
- kontakt: Lucie Brusová, email: l.brusova@zschlebovice.cz, tel.: 605 203 673

Žákovské akce se vztahem k primární prevenci, které jsou plánovány na školní rok 2025/2026

Slavnostní zahájení i zakončení šk. roku pro rodiče i veřejnost na fojtství	září, červen
Drakiáda	září
Sportovní soutěže	celoročně
Sběr kaštanů a žaludů	říjen, listopad
Olympijský víceboj	podzim
Exkurze (dle nabídky a možností)	celoročně
Mikulášská nadílka	prosinec
Vánoční besídka v kostele s jarmarkem	prosinec
Vánoce pro zvířátka	prosinec
Vánoční vystoupení pro místní seniory	prosinec
Zpívání u rozsvěcení stromečku	prosinec
Výroba dárků pro Klub seniorů Chlebovice	prosinec

Pasování prvňáčků	leden
Divadlo loutek Ostrava	dle objednávky
Lyžařský výcvik	leden
Dopravní výchova (teorie a praktické činnosti) praxe na dopravním hřišti	říjen, květen
Knihovnická lekce ve FM (nová knihovna) ŠD	březen
Den Země	duben
Vystoupení u příležitosti osvobození ČR	květen
Dětský den	červen
Školní výlet	červen
Letní slavnosti školy	červen
Sportovní den	jaro
Návštěva kulturních akcí	celoročně
Návštěva zubaře, KPR	celoročně
Preventivní programy pro jednotlivé ročníky (osobní bezpečí, emoce, duševní zdraví)	celoročně
Ekologické akce	celoročně
Rozloučení s „páťáky“ (5. a 4. třída)	červen
Slavnostní zamykání školy	červen

Význam jednotlivých aktivit

- Návštěvy divadelních představení – kultivují osobnost žáka, jeho estetické cítění, mohou být podnětem k diskusi.
- Návštěvy filmových projekcí – snímky jsou voleny tak, aby mohla následovat diskuse na dané téma, snímky rovněž kultivují osobnost žáka.
- Výlety – pomáhají žákům lépe poznat svůj kraj a okolí svého bydliště, posilují vztahy dětí k vlasti, národní historii, dědictví předků.
- Návštěvy knihoven – také se podílejí na kultivaci dětské osobnosti, napomáhají rozvoji slovesnosti a podporují žákovský vztah ke čtenářství jako společensky vhodné formě trávení volného času.
- Účast dětí na výtvarných soutěžích – je podporován jejich vztah k výtvarnému umění a prohlubováno estetické cítění.
- Ekologické akce – tyto aktivity posilují vztah žáků k životnímu prostředí a učí je přijímat vlastní odpovědnost za naše okolí a stav životního prostředí.
- Školní besídky – podporují v žácích pocit sounáležitosti, rozvíjí jejich komunikační a sociální dovednosti.
- Školní ples a Letní večer pro rodiče – aktivita probíhající ve spolupráci školy a SRPŠ
- Prožitkové semináře – pomáhají mapovat vztahy v kolektivu, odkrývají negativní prvky chování a nastiňují cestu k jejich nápravě či odstranění.

Zapojení do projektů a soutěží

- Olympijský víceboj
- Matematické soutěže, výtvarné soutěže, recitační soutěž, soutěže v angličtině
- Ovoce a zelenina do škol
- Mléko do škol
- Celé Česko čte dětem
- Mladý záchranář, První pomoc, Nebojme se zubaře
- Dopravní soutěž
- Sportovní soutěže
- Třídní projekty

Mimoškolní aktivity nabízené žákům ve školním roce 2026/2027

- deskové hry
- ochránce přírody – žáci navštěvující školní družinu

11. Spolupráce s rodiči

Pravidelné informace o prospěchu a chování žáků jsou rodičům podávány na rodičovských schůzkách či konzultacích a emailem. Informace ohledně systému vzdělávání, učebních plánů, osnov, metodách výuky, způsobech hodnocení, pomůckách apod. mohou rodiče přijít prodiskutovat s našimi pedagogy po dohodě s vyučujícím.
O plánovaných opatřeních jsou rodiče vždy dopředu informováni písemně, emailem, popř. telefonicky. Akutní výskyty rizikového chování řeší škola s rodiči okamžitě, doplňuje je zápisem z jednání a vždy nabídne rodičům vhodné poradenství.

12. Spolupráce s dalšími organizacemi

Při řešení případů šikany spolupracovat s institucemi:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami PPP, středisky výchovné péče SVP, speciálně pedagogickými centry SPC (PPP a SPC Frýdek-Místek, SPC Ostrava)
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou)

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění):

- Policie ČR
- orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD Frýdek-Místek)

Důležitá telefonní čísla

116 111	Linka bezpečí
112	Jednotné číslo tísňového volání
155	Zdravotnická záchranná služba
158	Policie ČR
156	Městská policie
558 432 087	PPP Frýdek-Místek
558 644 750	Mgr. Kristýna Babincová Jurková– oblastní metodik preventivních aktivit PPP F-M

Důležité webové stránky s tematikou šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně	www.sikana.org
E-bezpečí	www.e-bezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu	www.ncbi.cz
Sdružení Linka bezpečí	www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany	www.minimalizacesikany.cz
Poradna E-Bezpeci – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na internetu	www.napisnam.cz

13. Úkoly pro jednotlivé pracovníky

a) Úkoly vedení školy

- vytvářet podmínky pro tvorbu a realizaci Minimálního preventivního programu
- vytvářet podmínky pro vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence
- řešit aktuální problémy související s výskytem sociálně patologických jevů
- ve spolupráci s třídními učiteli a metodikem prevence řešit přestupky proti Školnímu řádu, které souvisí s rizikovými formami chování
- zajišťovat informovanost a vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence rizikového chování

b) Úkoly školního metodika prevence

- tvorba a realizace preventivního programu školy

- koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, šikany, kyberšikany, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších
- metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy
- koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy
- monitoring žáků s poruchami chování a problémových žáků
- zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy
- další vzdělávání školního metodika prevence – účast na vzdělávacích akcích (preference seminářů s akreditací MŠMT)
- spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikových forem chování u jednotlivých žáků a tříd
- koordinovat integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

c) Úkoly výchovného poradce

- vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky
- zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné)
- příprava podmínek pro integraci znevýhodněných žáků ve škole

d) Úkoly třídního učitele

- spolupracovat se školním metodikem prevence i výchovným poradcem
- sledovat využití volného času žáků
- nabízet činnost v zájmových útvarech
- monitorovat rizikové prostředí žáků
- individuálně přistupovat k problémovým žákům
- spolupracovat s rodiči
- důsledně postihovat šikanu, kyberšikanu, vandalismus, brutalitu a ostatní rizikové formy chování
- působit na žáky ve smyslu boje proti rasismu, netoleranci a xenofobii prostřednictvím vzdělávacího obsahu jednotlivých předmětů
- sledovat docházku žáků

e) Všichni pedagogičtí pracovníci

- neustále aktualizovat své poznatky a informace z oblasti prevence
- v rámci možnosti svého vyučovacího předmětu řešit problematiku prevence rizikových forem chování

- v rámci možnosti svého předmětu zavádět do vyučování prvky etické a právní výchovy, výchovy k zdravému životnímu stylu, preventivní výchovy
- klást důraz na lidská a občanská práva a povinnosti, úctu k lidskému životu, toleranci, respekt k odlišnosti,
- působit na žáky vlastním příkladem
- neopomíjet a nepřecházet veškeré příznaky a projevy společensky nežádoucích jevů, či rodícího se problému
- spolupodílet se na řešení výše zmíněných problémů s vedením školy, metodikem prevence a příslušnými institucemi

14. Řešení přestupků

Pokud se na škole vyskytnou některé negativní jevy, bude postupováno podle školního řádu, či podle krizového plánu, zpracovaného na základě směrnic MŠMT (Metodické doporučení k primární prevenci, rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28).
Na řešení přestupků se podílejí třídní učitelé, ředitel školy, výchovný poradce, metodik prevence. Závažné přestupky projednává pedagogická rada nebo výchovná komise.
Řešení přestupku se budou účastnit i zákonní zástupci dítěte, případně další subjekty jako je dětský lékař, policie nebo orgány sociálně právní ochrany dítěte.

15. Školní program proti šikanování

Cílem metodického pokynu je pomoci porozumět školám fenoménu šikany, možnostem, jak mu předcházet a jak na něj efektivně reagovat, pokud k jeho výskytu dojde.
Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.
Do zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), došlo k doplnění § 22a a 22b upravující práva a povinnosti pedagogických pracovníků a dále k doplnění § 31 školského zákona o postup v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem. Cílem nové právní úpravy je mimo jiné reagovat na některé situace spojené s násilím a šikanou ve školách. Nová právní úprava by tak měla zajistit lepší ochranu nejen žáků samotných před fyzickými a psychickými útoky, ale i zlepšit ochranu pedagogických pracovníků.

Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Podoby šikany:

- **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhružky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhružných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

- **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

- **Elektronická šikana**, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s ponižujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, 1 § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů 2 nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

Většina obětí šikany a jejích svědků se snaží situaci udržet co nejdéle v tajnosti, bojí se někomu svěřit. Důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků. Proto je v prevenci velmi důležité zaměřit se specificky na identifikaci rizikových znaků a signálů pro výskyt šikany.

Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga, např. fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, barva pleti, tělesná neobratnost, inteligence - snížení rozumových schopností, nebo naopak nadání, jazyková/komunikační bariéra, socio-ekonomická odlišnost, psychická odlišnost, speciální vzdělávací potřeby žáka apod. Šikana může mít také specifický obraz, odehrává-li se ve vztahu k žákům nebo pedagogům z důvodu etnicity (v ČR bývá v této souvislosti nejčastější anticiganismus), rasové nebo národnostní příslušnosti, náboženského vyznání nebo víry (často také v kombinaci s pohlavím např. muslimské dívky, židovští chlapci apod.), sexuální orientace (nejčastěji proti homosexuálům) apod.

Pozn. Přímé a nepřímé varovné signály šikany – viz příloha č.2

Bezpečné prostředí ve škole

Jak předcházet šikaně

- Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Je důležité, aby škola tyto hodnoty jasně komunikovala směrem dovnitř školy i vně a zřetelně je hájila a prosazovala (např. tím, že objeví-li se šikana, přistupuje škola k řešení včasně a otevřeně).

- Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany podílela celá škola. Stěžejní roli a zodpovědnost za tuto oblast nese ředitel školy, jeho role a aktivní přístup k problematice předcházení a řešení šikany je nenahraditelná. Pro prevenci i řešení šikany vedení školy určí konkrétní odpovědnost směrem k řediteli a jeho zástupcům, třídním učitelům, pedagogům, ostatním zaměstnancům školy, žákům, rodičům a školnímu poradenskému pracovišti, která je adekvátní jejich roli a možnostem.

• Vedení školy pověří alespoň jednu osobu z řad pedagogických pracovníků specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany, která se bude v tématu pravidelně vzdělávat (např. školní metodik prevence, výchovný poradce). Tato pověřená osoba by měla disponovat kompetencemi zejména k šetření a řešení počáteční šikany a vyhodnocování potřeb školy ve vztahu k pokročilé šikaně.

• Škola nastaví konkrétní a srozumitelná pravidla v chování ve svém školním řádu, která budou specificky vztažená také k projevům šikany (bude jasné, jaké chování je považováno za ponižující a ohrožující a jak bude sankcionováno). Součástí školního řádu by měla být pravidla pro používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy).

• Škola nastaví důsledky za porušení pravidel u žáků, přičemž je důležité, aby uměla rozlišovat závažnost porušení. Pedagogové a ostatní zaměstnanci školy znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky za nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky.

• Ve třídě jsou nastavena třídní pravidla, která nenahrazují ani nezdvojují školní řád. Ideální je, pokud se na tvorbě třídních pravidel a na reflexi jejich dodržování podílejí spolu s pedagogem (nejlépe třídním učitelem) do značné míry samotní žáci.

• Škola usiluje o včasné odhalení šikany a za tímto účelem má nastavený funkční systém vzájemné komunikace mezi pedagogy o signálech, výskytu porušení pravidel, nebo jiných rizikových faktorech tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká atmosféra je v jeho třídě.

• Škola zajistí informovanost všech svých členů o tom, co je a co není šikanování, jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory, a kam se může obrátit o pomoc. Žáci, pedagogové i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy.

• Škola kontinuálně realizuje specifickou primární prevenci rizikového chování (včetně šikany), kterou má popsánu v Preventivním programu školy někdy nazývaném také Preventivní program. Součástí tohoto programu školy je také školní program proti šikanování

• Škola má popsány konkrétní preventivní mechanismy, které používá k tomu, aby šikanu minimalizovala a měla ji pod kontrolou. Účelem je riziku účinně a konkrétně předcházet. Současně má škola popsány postupy řešení krizových situací pro případ, že situace šikany nastala. Na základě svých zkušeností škola tyto plány pravidelně vyhodnocuje a upravuje.

• Škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání; uvádějících učitelů pro začínající pedagogy; dostupné intervize a/nebo supervize. Plán dalšího vzdělávání pedagogů zahrnuje školení pedagogů a ve zvýšené míře pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů (zejm. v prevenci šikanování, v oblasti komunikace,

řešení konfliktů, interakce mezi učitelem a žákem, v diagnostice klimatu školní třídy, v ovlivňování postojů žáků v přijímání různosti, v podpoře osobnostně-sociálního rozvoje žáků, v tvorbě pravidel třídy a hodnocení jejich dodržování, v evaluaci klimatu třídy jako východiska k plánování služeb školy). Zároveň zajišťuje vzdělávání ředitelů v oblasti právního povědomí.

- Škola zajišťuje pravidelnou realizaci komunikačních kruhů v jednotlivých třídách, které by měly žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace atd.

- Škola má zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy ve svém regionu a navazuje s ní spolupráci (např. pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, orgán sociálně právní ochrany dětí, krizové centrum, zdravotnická zařízení, Policie ČR případně další odborníci). Je dobré, pokud škola zveřejňuje tyto kontakty pro žáky, rodiče a pedagogy tak, aby jim byly na očích a mohli vyhledat pomoc také sami.

Základní postup v řešení šikany

Preventivní opatření školy směřují k minimalizaci rizika výskytu šikany. Škola ale musí být připravena i na situaci, kdy se přes všechna opatření šikana objeví
Účinná intervence vyžaduje od toho, kdo ji poskytuje, zkušenosti s fungováním skupinové dynamiky a vedením rozhovoru. Je důležité, aby škola disponovala pracovníky, kteří si tyto kompetence rozšířili dalším vzděláním.
Školní šikanování má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

Stadia šikany

- **První stadium** se v podstatě odehrává v jakékoli skupině. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy jde o odmítání, nekomunikaci, pomluvy, intriky vůči některému, zpravidla neoblíbenému a nejméně vlivnému členu skupiny. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

- **Druhé stadium**, je stadium, kde dochází ke stupňování manipulací, objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese a ostrakizovaný žák slouží pro odreagování napětí skupiny.

- **Třetí stadium** je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti.

- **Čtvrté stadium**, zde dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem a celá skupina se stává krutou.

- **Páté stadium**, je v okamžiku, kdy se šikanování stane skupinovým programem

Pozn. Podrobněji o stádiích šikany v příloze č. 1

Způsob řešení šikany

Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí nejprve posoudit a odhadnout závažnost šikany. Existuje zásadní rozdíl ve vyšetřování a řešení počátečních a pokročilých stadií šikany. Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí (např. pedagogicko psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci). Pedagogové, především školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (např. školní metodik prevence), by měli zvládnout počáteční šikanu, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů. V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky. Při vyšetřování a řešení pokročilé šikany se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia. Jeden typ pokročilé šikany – výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynč, je výjimkou. Zde nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit. Z tohoto hlediska musí škola vypracovat krizový plán obsahující předem promyšlené kroky, role a úkoly členů týmu Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně. Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné. Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina). Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v pedagogicko psychologické poradně, středisku výchovné péče nebo pomoc jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů. Škola eviduje projevy šikany a dále reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.

Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů:

- přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“
- nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli, nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu

- emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně)
- agresivního řešení problému (např. násilím)
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
- předjímání recidivy útočníka
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
- automatického obviňování oběti
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy)
- realizace individuálního výchovného plánu agresora
- snížení známky z chování
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek)
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu
- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

- Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Rodiče pak mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

- Škola by měla hned na začátku školního roku informovat rodiče o programu proti šikanování.

- Když rodiče přijdou žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte – nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě. Nevyjadřuje pochybnosti, nechápe prosbu rodičů jako stížnost. Nezlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jenom o škádlení atd. Je nutné rodiče v

klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat. Je potřeba se umět doptat na důležité informace. Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit

- Škola nezve rodiče protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena. V praxi se vyskytuje závažná chyba, kdy si ředitelé pozvou najednou rodiče údajných obětí a údajných agresorů, podezřelé žáky, některé pedagogy a vyšetřují situaci se všemi najednou, případně pořizují video nebo audio záznam.

- Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

- Vážnou chybou je neinformování rodičů o řešení šikany. Chybou je taktéž nepřipravená třídní schůzka a opakované řešení šikany s rodiči, což vede k eskalaci destruktivních procesů a negativních emocí.

- Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

- Rozhovory s rodiči, rozhovory s protagonisty šikany (oběťmi, svědky, agresory) jsou náročné. Určený pedagog pro prevenci a řešení šikany musí absolvovat alespoň základní výcvikový kurz – první pomoc při šikanování

Šikana zaměřená na učitele

- Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být, proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

- Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

• Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

• Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí. V řešení situace pak pedagoga také oslabuje obecně zažitý mylný názor, že kompetentní pedagogové problém s udržováním kontroly ve třídě nemají. Učitelé se tak mohou ocitnout v paradoxní situaci, ve které jsou činěni zodpovědnými za násilí, které je namířeno proti nim samotným. Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování, se kterými budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.

• Agresivní chování s cílem ublížit učiteli ze strany vedení (nejčastěji jako bossing), kolegů (nejčastěji jako mobbing), podřízených kolegů (nejčastěji jako staffing), nebo šikana ze strany zákonných zástupců nebude předmětem tohoto metodického pokynu, protože postrádá aspekt rizikového chování žáků. Tyto formy šikany patří do pracovněprávní problematiky a postupy řešení vymezuje zákoník práce, případně trestní zákoník či občanský zákoník. Jejich výskyt však zvyšuje pravděpodobnost pro výskyt šikany mezi žáky a také šikany zaměřené na učitele a jejich prevence a včasné a vhodné řešení musí být akcentovanou součástí vytváření bezpečného prostředí každé školy.

Prevence šikany zaměřené na učitele

• Prevence stojí na celoškolním přístupu, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde. Uvědomění si rizika a jeho deklarace může významně snížit rozvoj šikany.

• Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.

• Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.

• Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.

• Pedagog posiluje zapojení žáků/studentů do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky/studenty zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.
• Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.

• Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.

• Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.

• Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.
• Všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je; podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý.

Řešení šikany zaměřené na učitele

• Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstávat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

• Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán rovněž zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.

• V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.

• Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou

objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechuť k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

• Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

• Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).

• Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy, aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

• V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Právní odpovědnost školy

• Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

• Podle vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školních zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

• Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

• Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl

útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).

- Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.

- OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce OSPOD je vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence.

- Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou případové konference, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskrétnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je nástrojem případové práce (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováváním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatření za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.

• Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

Trestně-právní hledisko šikany

V zákoně č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů. Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů. Povinnost překazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku Přestože, jak bylo řečeno výše, šikana není sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, může svým charakterem naplňovat znaky protiprávního jednání na úrovni přestupku nebo trestného činu. Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné zmíněným orgánům ohlásit. Smyslem ustanovení o trestnosti nezabránění trestnému činu je zabránit spáchání některých závažných činů a tím chránit společnost před jejich důsledky. S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsaných trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich uvedeným trestným činům dochází. Při oznamování a zjišťování informací je zapotřebí mít na paměti presumpci neviny, tedy dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět jako by byl vinen.

Podávání podnětů, stížností a oznámení

Pro zajištění otevřené komunikace je žádoucí, aby škola stanovila jasný a jednoznačný postup pro příjem podnětů a stížností ze strany zaměstnanců, žáků a zákonných zástupců. A to i anonymně. Takový postup jasně deklaruje:

- kam a jak podnět či stížnost podat
- jak bude s podnětem či stížností naloženo – kde, kdy a jakým způsobem
- jak postupovat v případě nespokojenosti s vypořádáním.

V případech podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně školního metodika prevence či výchovného poradce, je nutné se obrátit na ředitele příslušné školy nebo školského zařízení. Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitele a postup školy v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost nebo oznámení České školní inspekci.

Pozn. Postup řešení šikany viz příloha 3

16. Krizový plán řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka

1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
5. Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup ředitele školy

1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák)
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů
4. Zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup rodičů

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou informováni, by měl být následující:
1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele, popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
2. Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitele školy.
3. V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitele školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci.

Příloha č. 1

Stadia šikanování

- **První stadium:**

Zrod ostrakismu. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

- **Druhé stadium:**

Fyzická agrese a přitvrzování manipulace. V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

- **Třetí stadium (klíčový moment):**

Vytvoření jádra. Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šiřitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejníže, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

- **Čtvrté stadium:**

Většina přijímá normy agresorů a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

- **Páté stadium:**

Totalita neboli dokonalá šikana. Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

- **Zvláštnosti u psychických šikan**

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické.

Příloha č. 2

Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet; účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávistným, pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv
- stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zákonní zástupci žáků by si měli všímat především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
- nechuť dítěte jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach
- ztráta chuti k jídlu

- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz autem
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu)
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad
- zmínky o možné sebevraždě
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníz
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, projevuje i zlobu vůči rodičům
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma; své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- dítě se vyhýbá docházce do školy
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku

Příloha č. 3

Postupy pro vyšetření a řešení šikany

První pomoc při počáteční šikaně

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:

1. odhad závažnosti a formy šikany
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi
3. nalezení vhodných svědků
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. realizace vhodné metody:
a) metoda usmíření
b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. třídnická hodina:
a) efekt metody usmíření
b) oznámení potrestání agresorů
9. rozhovor s rodiči oběti
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou.

A. První (alarmující) kroky pomoci
1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování
3. zalarmováni pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování
7. rozhovor s obětí a informátory
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky

10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Poznámka

Kyberšikana

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).
Ačkoli je kyberšikana zpravidla definována jako činnost záměrná, může vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.

Kyberšikana je často zaměňována s tzv. on-line obtěžováním. Termínem on-line obtěžování označujeme jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný. „Opravdová“ kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující. Oběť se pak nedokáže útokům účinně bránit, existuje mocenská nerovnováha.

Kyberšikana má svá specifika, která ji od tradiční psychické či fyzické šikany odlišují.
Východiska, faktory, prevence a přesný postup řešení kyberšikany je popsán v Metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) v příloze číslo 7.

Hodnocení MPP za školní rok 2025/2026

V průběhu školního roku 2025/2026 jsme pokračovali v realizaci preventivních aktivit v souladu s metodickými pokyny MŠMT a školním Preventivním programem, který vychází ze Školní preventivní strategie na období 2022–2026. Koordinace prevence byla zajišťována školní metodičkou prevence ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, třídními učiteli a vychovatelkou školní družiny. Hlavním cílem bylo posilování pozitivního klimatu ve třídách, rozvoj zdravých mezilidských vztahů a předcházení rizikovým formám chování. Přesto se v letošním školním roce ve zvýšené míře objevovaly projevy porušování Školního řádu. Jednalo se zejména o nevhodné a vulgární vyjadřování vůči spolužákům i pedagogům, nerespektování pokynů vyučujících během výuky i ve školní družině, projevy ostrakizace jednotlivců v kolektivu, fyzické konflikty mezi žáky (především chlapci), případy kyberšikany a vyčleňování některých dívek z třídního kolektivu.

Problematické projevy chování se neomezovaly pouze na výuku, ale objevovaly se také ve školní družině, a to v obdobném charakteru. Tato skutečnost vedla k posílení spolupráce mezi metodičkou prevence, třídními učiteli a vychovatelkou školní družiny s cílem sjednotit výchovné působení a nastavení pravidel.

Na vzniklé situace jsme reagovali realizací cílených opatření. Ve třídách probíhaly preventivní aktivity vedené pedagogy zaměřené na podporu respektu, tolerance, empatie a bezpečné komunikace. Současně byly využity preventivní programy externích organizací, které se věnovaly zejména tématům šikany, vztahů v kolektivu a zvládání konfliktních situací.

V oblasti digitální bezpečnosti byly ve vyšších ročnících realizovány přednášky zaměřené na bezpečné chování v online prostředí, prevenci kyberšikany a odpovědné využívání digitálních technologií.

Důležitou součástí řešení konkrétních situací byla úzká spolupráce se zákonnými zástupci žáků. Třídní učitelé a vychovatelka školní družiny organizovali individuální setkání s rodiči dotčených žáků, na nichž byl domlouván jednotný postup směřující ke zlepšení chování a celkové situace.

I přes zvýšený výskyt rizikového chování škola aktivně pracovala na jeho eliminaci a na podpoře bezpečného a respektujícího prostředí. Získané zkušenosti budou využity při plánování preventivních aktivit v následujícím období s cílem účinně předcházet výskytu negativních jevů a podporovat pozitivní školní klima.